

İzmir’de Yaşayan Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Aktarılmasında “Kafe-i Âşık Kültür Odası” ve “Karacaoğlan’ın Macerası Adlı Dijital Oyun” un Etkileri

The Effects of “Cafe-i Âşık Culture Room” and the Digital Game, “The Adventure of Karacaoğlan”, to the Transmission of Minstrelsy Tradition Living in İzmir

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Necati ÖZCAN¹

¹Büyükçiftliği Anadolu Lisesi, İzmir / Türkiye
¹Büyükçiftliği Anatolian High School, İzmir / Turkey
nctzcn@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1524-0600

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

03.01.2020

Kabul Tarihi / Date Accepted

09.06.2020

Yayın Tarihi / Date Published

Temmuz / July 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Haziran - Aralık / June - December

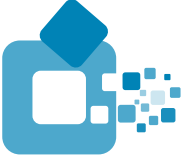
ATIF / CITE as

Özcan, N. (2020). “İzmir’de Yaşayan Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Aktarılmasında “Kafe-i Âşık Kültür Odası” ve “Karacaoğlan’ın Macerası Adlı Dijital Oyun” un Etkileri” / “The Effects of “Cafe-i Âşık Culture Room” and the Digital Game, “The Adventure of Karacaoğlan”, to the Transmission of Minstrelsy Tradition Living in İzmir”. bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 3 (1): 61-69. doi: 10.37215/bilar.669634.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

İzmir’de Yaşayan Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Aktarılmasında “Kafe-i Âşık Kültür Odası” ve “Karacaoğlan’ın Macerası Adlı Dijital Oyun” un Etkileri

The Effects of “Cafe-i Âşık Culture Room” and the Digital Game, “The Adventure of Karacaoğlan”, to the Transmission of Minstrelsy Tradition Living in İzmir

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Geçmişten bugüne kültürümüzde çok değerli bir yere sahip olan âşıklık geleneğinin gelecek kuşaklara aktarılması önem arz etmektedir. Yaşadığımız zaman diliminde âşıklık geleneğinin ve onun temsilcilerinin yaşam şartları içerisinde gençler tarafından yeterince bilinmediği görülmektedir.

Araştırmanın amacı, İzmir’de yaşayan âşıklık geleneğini araştırmak ve âşıklık geleneğinin İzmir’de yaşayan temsilcileri ile gençlerin bir araya getirilmesiyle devamının sağlanabileceğini düşünerek okul binasında oluşturulan, modern yaşam ve geleneksel kültür bütünlüğü zemininde planlanarak tasarlanan “Kafe-i Âşık” kültür odasında âşıklar ile gençler bir araya getirilerek gençlerin İzmir’de yaşayan âşıklık geleneği ile ilgili bilinç düzeylerinin artırılmasında ve geleneğin gençlere aktarılmasında “Kafe-i Âşık” kültür odası ve tasarlanan “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” un etkilerini araştırmaktır.

Ön araştırma sürecinde geleneğin birçok farklı yönden gençler arasında bilinmediği; köy odalarından esinlenilerek projelendirilen “Kafe-i Âşık” kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve tasarlanan “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada gençlerin bilgilendikleri ve bilinçlendikleri, geleneği sahiplendikleri dolayısıyla gerçekleştirilen projelerin geleneğin gençlere aktarılmasında olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Kafe-i Âşık, Kültür odası, Karacaoğlan .

ABSTRACT

It is important to transfer the minstrelsy tradition, which has a very valuable place in our culture from past to present, to future generations. It is seen that the tradition of minstrelsy and its representatives are not sufficiently known by the young people in their living conditions.

The aim of the study is to investigate the tradition of minstrel living in İzmir and to continue with the meeting of minstrels together with young people living in İzmir and the young people in the “Cafe-i Âşık” culture room, which was designed on the grounds of modern life and traditional cultural integrity. The aim of this study is to investigate the effects of the “Cafe-i Âşık” culture room and the designed “Karacaoğlan’s Adventure Digital Game” in raising awareness of young people about the minstrelsy tradition living in İzmir and transferring the tradition to young people.

In the preliminary research process, the tradition was not known among young people in many different ways; after the meeting of young people with the lovers in the “Cafe-i Âşık” culture room, which was designed by inspiring from the village rooms, and playing the “Digital Game named Karacaoğlan’s Adventure” to the young people, It was observed that the projects realized due to their ownership of the tradition had positive effects on the transfer of the tradition to the youth.

Keywords: Cafe-i Âşık, Culture room, Karacaoğlan.

*Bu çalışma, 1. Uluslararası Kültür Sanat ve Edebiyat Kongresi (UKSEK 2020)’nde bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Bir milletin varlığının en önemli göstergesi olan dilin işlenmesinde sanatçılar önemli bir yere sahiptirler. Dil ile yapılan sanat faaliyeti olarak bilinen edebiyat sanatının geçmişine baktığımızda sözlü edebiyat ve onun da temelinde saz şairleri görülmektedir.

Fuad Köprülü, 16. Asırlarda Türk Şairleri başlıklı makalesinde Türklerin halk şâiri-musikişinasları hakkındaki ilk târihî bilginin Hun Hükümdârı Attila devrine (Mîlâdî 5. asrın ilk yarısına) ait olduğunu ifade etmektedir (Köprülü 1989, 157-164).

Fuad Köprülü, "Edebiyat Araştırmaları I" adlı çalışmasının Ozan başlıklı bölümünde Oğuzların ozan kelimesini halk şâiri-musikişinası olarak kullandıklarını Dede Korkut Hikâyeleri'nde de ozan kelimesine çok rastlandığını ifade etmektedir (Köprülü 1989, 131-144).

Türk tarihinin en eski dönemlerinden beri var oldukları bilinen ve Türklerin sosyal yaşantılarının içerisinde kıymetli yere sahip olan saz şâirlerinin Türk dünyasının farklı bölgelerinde ozan, baksı adlarıyla var olduğu, Türklerin İslam inancını kabulünden sonra da İslâmî özellikler kazanarak 16.yy.dan sonra "âşık" adı verilen saz şairleri tarafından sürdürüldüğü bilinmektedir.

Nebi Özdemir'e göre Türk kültürü, imgeler hazinesi olan geleneklerden meydana gelmektedir. Sağlıklı şifrelerden oluşan gelenekler, imgeler ve ürünler, kısa sürede anonimleşirler. Bir kültürün genetik kodları, bu ürünlerden hareketle belirlenebilir. Sağlıklı kültürel şifreleri içeren gelenek, ürün ve sistemler, topluluğu millet haline getirir. Âşıklar, imgelerin temel yaratıcıları, aktarıcıları, koruyucuları ve yaşatıcılarıdır (Özdemir 2011, 25).

Âşıklar (saz şairleri), anlatılarında Türk dilinin özelliklerinin en doğal halini ihtiva eden zengin bir dil kullanırlar. Âşıklar, toplum fertleriyle kahvehane veya köy odaları gibi geleneksel kültür mekânlarında bir araya gelerek âşık edebiyatının halkın geçmişten günümüze yaşantısını, duygularını ve hayata bakışını içerisinde barındıran zengin kültürün eşsiz örneklerini; güzellikleri, koçaklamaları, taşlamaları, ağıtları; her biri halkın yaşam örnekleri ve çıkarılması gereken dersler bulunan, öğretici, duygulu hikâyeleri dinleyicileriyle buluştururlar. Kendilerine kulak veren herkese söz zenginliği, kültür zenginliği katarlar. Birlik beraberliği artırıcı bir tutumla halkın arasında yaşarlar. Her biri yaşayan birer kültür hazinesidirler. Kültür mirasını sözlü gelenek çerçevesinde usta-çırak ilişkisi içerisinde çağlar boyunca kendilerinden sonra gelenlere aktaran âşıklar, değişen sosyal şartlar içerisinde geleneğin

devamını sağlama uğraşı içerisindeyler. Sosyal yaşam şartlarının farklılaşmasıyla gençler geleneğin temsilcileriyle bir araya gelememektedir. Yüzyıllar boyunca âşık-toplum buluşmalarıyla günümüze ulaşmış olan âşıklık geleneği, artık gençler arasında hak ettiği ilgiyi görememektedir.

Araştırmanın amacı geçmişten bugüne kültürümüzde çok değerli bir yere sahip olan âşıklık geleneğinin usta-çırak ilişkisi içerisinde devam ettiği, genellikle köy odaları ve kahvehanelerde âşık-toplum buluşmalarıyla çağları aşıp günümüze kadar ulaştığı olgusundan hareketle sözlü geleneğin bir parçası olan âşıklık kültürünün genç kuşaklara aktarılmasında değişen sosyal şartlar ekseninde ancak geleneğin İzmir'de yaşayan temsilcileri ile gençlerin buluşturulmasıyla devamının sağlanabileceğini düşünerek okul binasında oluşturulan, modern yaşam ve geleneksel kültür bütünlüğü zemininde planlanarak tasarlanan "Kafe-i Âşık" kültür odasında âşıklar ile gençleri bir araya getirerek gençlerin İzmir'de yaşayan âşıklık geleneği ile ilgili bilinç düzeylerinin artırılmasında ve geleneğin gençlere aktarılmasında "Kafe-i Âşık" kültür odası ve tasarlanan "Karacaoğlan'ın Macerası" adlı Dijital Oyun'un etkilerini araştırmaktır (Özcan 2020, 16-17).

2. MATERYAL VE METOT

İzmir'de yaşayan âşıklık geleneğinin durumu tespit edilerek İzmir'de yaşayan gençlerin âşıklık geleneği ile ilgili bilgi ve bilinçlerini ölçmek amacıyla okuldaki yaşları 14 ile 18 arasında değişen 110 kişilik öğrenci grubuna âşıklık geleneği bilgi düzeylerini ölçmeye dönük 15 açık uçlu sorudan oluşan anket uygulanmıştır.

Gençlerin ilgisini çekmek ve âşıklık geleneği ile ilgili bilgi ve bilinçlerini artırmak, âşıklık geleneğinin geleceğe aktarılması amacıyla âşıklık geleneğinde önemli yere sahip olan köy odaları ve âşık kahvelerinden esinlenilerek okulun bir köşesinde "Kafe-i Âşık Kültür Odası" adlı bir saz şairliği faaliyet odası oluşturulmuştur. Öğrenciler, aralıklı olarak bu mekânda âşıklık geleneğinin İzmir'deki temsilcileri ile bir araya gelmişlerdir.

Bununla birlikte teknolojik iletişim araçları ve sosyal internet kullanımının yaygın olarak kullanıldığı bir çağda gençlere bilgisayar oyunları ile ulaşmanın etkili olacağını, âşıklık geleneğine oyun aracılığıyla daha kolay dikkat çekilebileceği düşünülerek "Karacaoğlan'ın Macerası" adlı Dijital Oyun tasarlanmıştır.

Bu dijital oyunda Karacaoğlan'ın kaynaklarda yer alan hayat hikâyesi, Karacaoğlan'ın yaşadığı rivayet edilen Adana, Maraş, Gaziantep ve Erzurum şehirlerinin mekân olarak yer aldığı ve her gittiği

verde bir çeşme başında bir Anadolu güzeline gönül verdiği bir macera şeklinde tasarlanmıştır. Böylece âşıklık geleneğimizin önemli şairlerinden Karacaoğlan ve halk şiiri kültürü, modern yaşamda gençlere ulaşmanın en önemli aracı olan teknoloji ve dijital oyun yoluyla gençlerle buluşturulmuştur.

"Kafe-i Âşık" kültür odası ve "Karacaoğlan'ın Macerası" adlı Dijital Oyun" uygulaması çalışmaları sonrası aynı gruba uygulanan aynı anket ölçeği ile toplanan veriler analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada İzmir'de yaşayan âşıklık geleneğini araştırmak ve geleceğe aktarılmasında "Kafe-i Âşık" kültür odası ve "Karacaoğlan'ın Macerası" adlı Dijital Oyun" un etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla İzmir'de yaşayan âşıklık geleneğinin tespiti için kaynak araştırması çerçevesinde İzmir Valiliği, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsünün ortak çalışmaları olan İzmir'de Yaşayan Âşıklar Antolojisi adlı eser incelenmiştir. Bu çalışmada Türk âşıklık geleneğinin Anadolu'nun her yöresinde yaşatılmakla birlikte özellikle Kars-Ardahan, Erzurum ve Sivas ile Güney Anadolu'da Çukurova ve çevresinde daha yoğun biçimde varlığını sürdürdüğü belirtilmektedir (Ekici vd 2014, 15).

Araştırma alanı olan İzmir'de de Anadolu'nun birçok yöresinde olduğu gibi âşıklık geleneğinin var olduğu ancak âşıklık geleneğinin genellikle ekonomik ve sosyal nedenlerle İzmir'e göç etmiş Kars-Ardahan, Erzurum ve Tokat, Sivas yöresi âşıkları tarafından o yöre kültürü etkisiyle yaşatıldığı anlaşılmaktadır.

İzmir'de veya Anadolu'nun birçok yöresinde âşıklık geleneği, şehir kültürünün sosyal değişimine karşı hareketli bir unsur olarak varlığını devam ettirmektedir. Geçmişten bugüne âşıklık geleneğine bakıldığında saz şairlerinin toplumun gözü, kulağı, dili, sunağı olduğu görülmektedir. Âşıklar, eserlerinde halkın aşk, ayrılık, gurbet, sevinç duygularını bir bülbül misali dillendirmiş, halkın dertlerine eleştirileriyle ortak olmuş âdeta birer toplum öncüsü göreviyle var olmuşlardır.

İzmir yöresinde yaşayan âşıkların İzmir Âşıklar ve Ozanlar Derneği çatısı altında bir araya gelerek geleneği sürdürdüğü, Dernek Başkanı Celal Hoca mahlaslı Celal Bulut, yapılan görüşmede derneğe mensup 24 âşık bulunduğu öğrenilmiştir. Âşıklar İzmir Âşıklar ve Ozanlar Derneği etrafında birleşmiş ve o günden bugüne geleneklerini sürdürme adına faaliyetler yürütmektedirler. Âşıkların, birlik beraberlik içerisinde geleneklerini yaşattıkları dernekte; icra usullerini, meclis adabını öğrenme

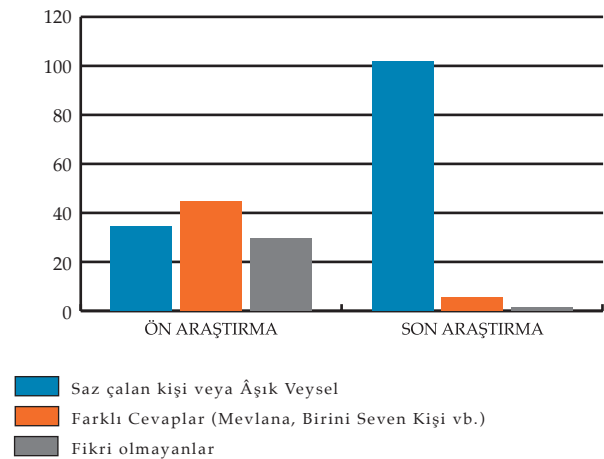
fırsatı bulmuş oldukları, birçoğunun çıraklıktan ustalığa bu çatı altında geçtiği öğrenilmiştir.

Bu konuyla ilgili kapsamlı araştırmalardan diğeri de Gözde Çankaya'nın İzmir'deki Âşıklık Geleneği adlı yüksek lisans tezidir. Çankaya; yüksek lisans tezinde yaşayan geleneğin İzmir'deki temsilcilerini, âşıklık geleneğini nasıl devam ettirdiklerini, İzmir ve İzmir belediyelerinin âşıklara sunduğu sosyo-kültürel şartlar ve icra mekânlarını ayrıntılı biçimde ele almıştır (Çankaya 2014, 20-42).

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde âşıklık geleneğine sosyal iletişim araçları vasıtasıyla dikkat çekmemin mümkün olduğu ancak bir düzene tâbî olan âşık fasıllarının, icra usullerinin geleceğe aktarılması için usta-çırak buluşmalarının kahvehaneler, köy odaları vb. mekânlarda devamının mutlak gereklilik olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın buraya kadarki bölümünde âşıklık geleneğinin İzmir'de yaşayan bir kültür olarak devam ettiği tespit edilmiştir.

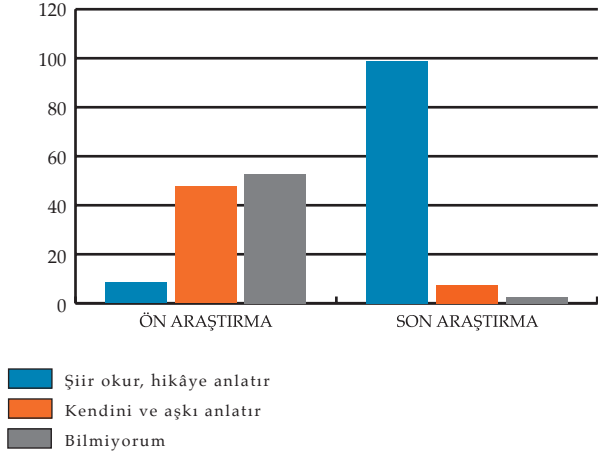
Genç neslin âşıklık geleneği konusundaki bilgi ve bilinç düzeyi hazırlanan ve 110 örneklem üzerinde uygulanacak olan açık uçlu 15 sorudan oluşan anket ile ön araştırma amaçlı tespit edilecek; âşıklık geleneğinin geleceğe aktarılması amacıyla köy odalarından esinlenilerek projelendirilen "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve tasarlanan "Karacaoğlan'ın Macerası" adlı Dijital Oyun'un" gençlere oynatılması sonrası aynı gruba uygulanan aynı anket ile toplanan veriler analiz edilecektir.

Şekil 1. Sizin söz belleğinizde âşık kimdir? sorusuna verilen cevaplar

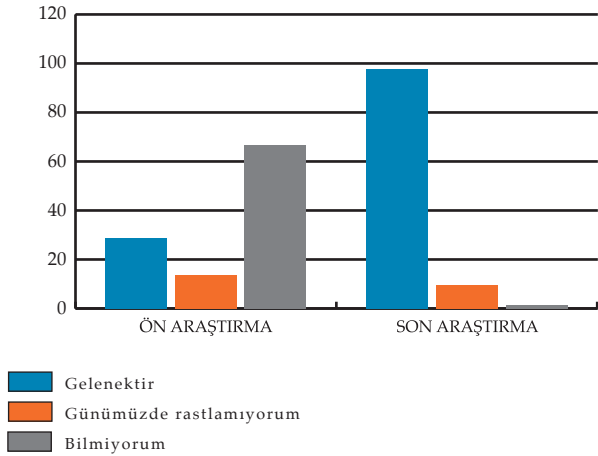
Şekil 1'de görüldüğü gibi yaşları 14-18 arası değişen 110 öğrenciye uygulanan anketin 1. sorusuna ön araştırmada "saz çalan kişi veya Âşık Veysel" cevabını veren kişi sayısı 35 iken "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası" adlı

Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "saz çalan kişi veya Âşık Veysel" cevabı veren kişi sayısı 102'ye yükselmiştir.

Şekil 2. Âşıklar insanlara ne anlatırlar? sorusuna verilen cevaplar

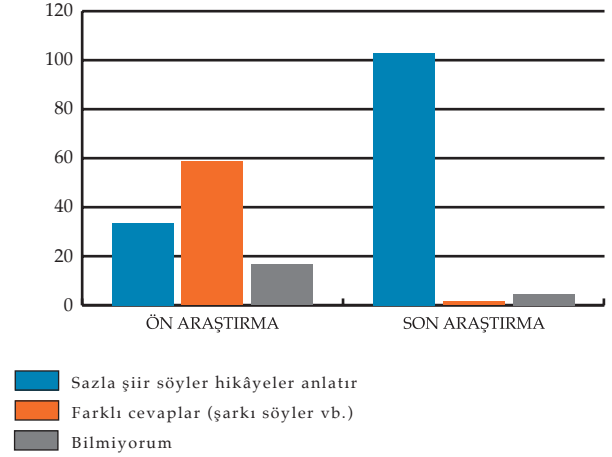
Şekil 2'de görüldüğü gibi anketin 2. sorusuna ön araştırmada "şiir okur, hikâye anlatır" cevabı veren kişi sayısı 9 iken "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun"un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "şiir okur, hikâye anlatır" cevabı veren kişi sayısı 99'a yükselmiş, "bilmeyenlerin ve farklı cevap verenlerin" sayısı ise azalmıştır. Soruya ek olarak "Nerelerde anlatırlar?" sorusuna ön araştırmada 10 kişi kahvede, 15 kişi köyde, 2 kişi her yerde cevabını verirken 110 öğrenci bilmediğini ifade etmiştir. Son araştırmada ise öğrencilerin 99'u "köy odaları, kahvehaneler ve Kafe-i Âşık kültür odasını" işaret etmiştir.

Şekil 3. Kültürümüzde âşıklık bir gelenek midir? sorusuna verilen cevaplar

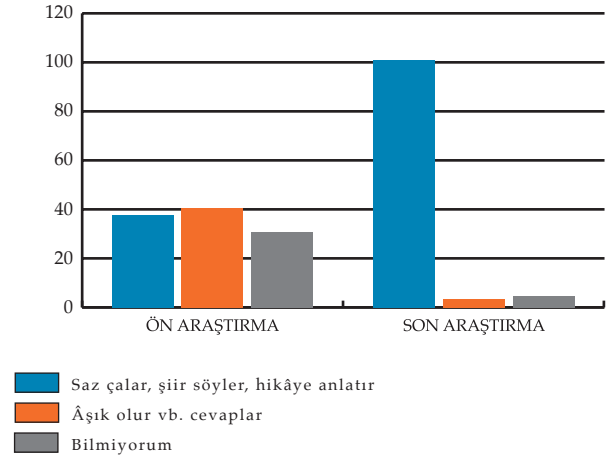
Şekil 3'te görüldüğü gibi anketin 3. sorusuna ön araştırmada "gelenektir" cevabı veren kişi sayısı 29 iken "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "gelenektir" cevabı veren

kişi sayısı 98'e yükselmiş, bilmeyenlerin ve farklı cevap verenlerin sayısı ise azalmıştır. Soruya ek olarak "geleneksel özellikleri nelerdir?" sorusuna ön araştırmada 14 kişi "şiir okunan, saz çalınan bir gelenektir." cevabını verirken 96 öğrenci bilmediklerini ifade etmiştir. Son araştırmada ise öğrencilerin 98'i "Türklerin olduğu her yerde yaşayan bir gelenek" olduğunu belirtirken 12 öğrencinin bilgi eksikliği olduğu görülmüştür.

Şekil 4. Âşıkların kendini ifade etmek için kullandığı yöntemler nelerdir? sorusuna verilen cevaplar

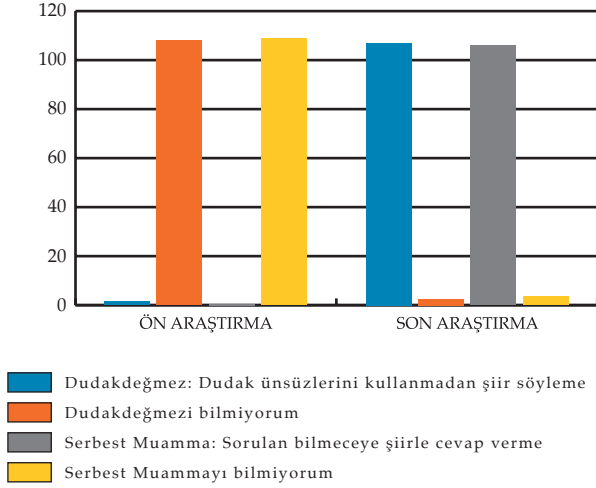
Şekil 4'te görüldüğü gibi anketin 4. sorusuna ön araştırmada "sazla şiir söyler, hikâyeler anlatır" cevabı veren kişi sayısı 34 iken "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "sazla şiir söyler, hikâyeler anlatır" cevabı veren kişi sayısı 103'e yükselmiş, bilmeyenlerin ve farklı cevap verenlerin sayısının ise azalmış olduğu görülmüştür.

Şekil 5. Halk kültüründe âşık denilen kişinin özellikleri nelerdir? sorusuna verilen cevaplar

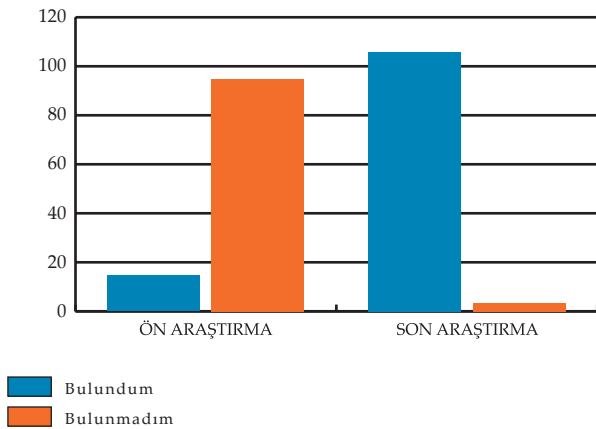
Şekil 5'te görüldüğü gibi anketin 5. sorusuna ön araştırmada "saz çalar, şiir söyler, hikâyeler anlatır" cevabı veren kişi sayısı 38 iken "Kafe-i Âşık" kültür

odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "saz çalar, şiir söyler, hikâyeler anlatır" cevabı veren kişi sayısı 101'e yükselmiş, bilmeyenlerin ve farklı cevap verenlerin sayısının ise azalmış olduğu görülmüştür.

Şekil 6. "dudakdeğmez" ve "serbest muamma" terimleri size ne ifade ediyor? sorusuna verilen cevaplar

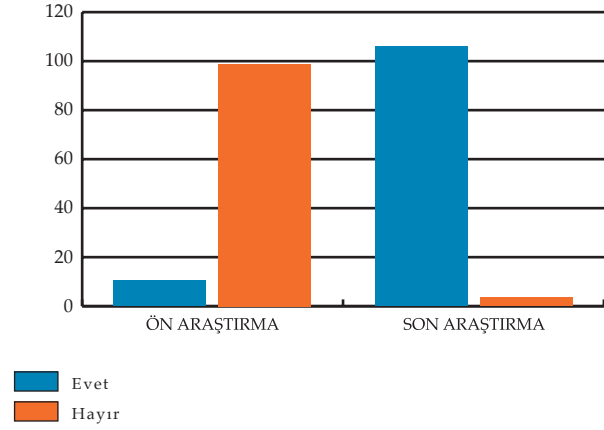
Şekil 6'da görüldüğü gibi anketin 6. sorusuna ön araştırmada "dudakdeğmezi bilmiyorum" cevabı veren kişi sayısı 108, "dudakdeğmez: dudak ünsüzlerinin kullanmadan şiir söyleme" cevabını veren sayısı 2 iken "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "dudakdeğmezi bilmiyorum" cevabı veren kişi sayısı 3'e düşerken, "dudakdeğmez: dudak ünsüzlerinin kullanmadan şiir söyleme" cevabını veren sayısı 107'ye yükselmiştir. Benzer bir olumlu artış Şekil 6'da görüldüğü gibi "serbest muamma" sorusu için de gözlenmektedir.

Şekil 7. Hiç âşıklar kahvesi ya da köy odasında buldunuz mu? sorusuna verilen cevaplar

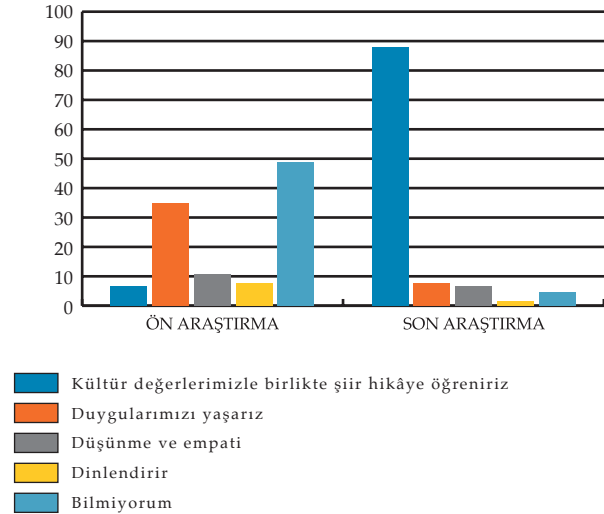
Şekil 7'de görüldüğü gibi anketin 7. sorusuna ön araştırmada "âşıklar kahvesi ya da köy odasında bulunmadım" cevabı veren kişi sayısı 15 iken köy

odalarından esinlenilerek tasarlanan "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "âşıklar kahvesi ya da köy odasında bulundum" cevabı veren kişi sayısı 106'ya yükselmiş, "bulunmadım" şeklinde cevap verenlerin sayısının ise azalmış olduğu görülmüştür.

Şekil 8. Bir mekânda bir saz şairini dinleme fırsatı buldunuz mu? sorusuna verilen cevaplar

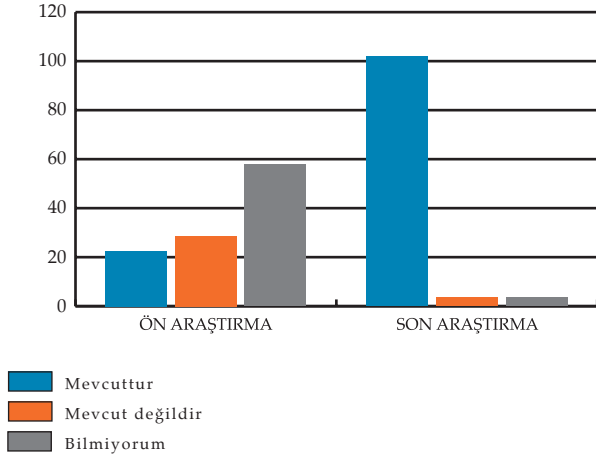
Şekil 8'de görüldüğü gibi anketin 8. sorusuna ön araştırmada "Bir mekânda bir saz şairini dinleme fırsatım oldu" cevabı veren kişi sayısı 11 iken köy odalarından esinlenilerek tasarlanan "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "Bir mekânda bir saz şairini dinleme fırsatım oldu" cevabı veren kişi sayısının 106'ya yükselmiş olduğu görülmüştür.

Şekil 9. Saz şairlerini dinlemek bize ne kazandırır? sorusuna verilen cevaplar

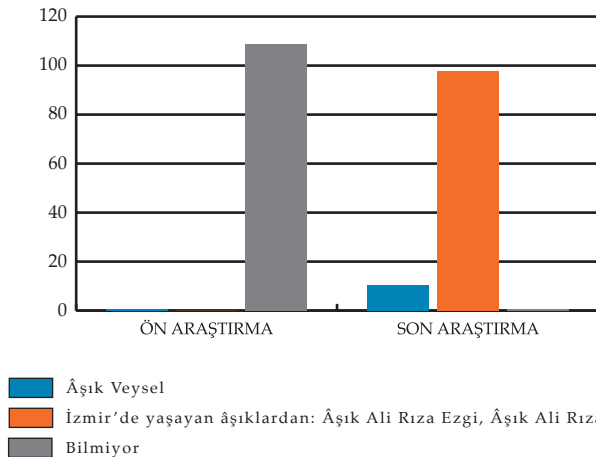
Şekil 9'da görüldüğü gibi anketin 9. sorusuna ön araştırmada "Saz şairlerini dinlemek bize ne kazandırır?" sorusuna gençler farklı cevaplar vermişlerdir. 7 kişi "kültür değerlerimizle birlikte

şiiir, hikâye öğreniriz” cevabını verirken “Kafe-i Âşık” kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada “kültür değerlerimizle birlikte şiiir, hikâye öğreniriz” cevabını veren kişi sayısı 88’e yükselmiş, bilgisi olmayan kişi sayısının da azalmış olduğu görülmüştür.

Şekil 10. Sizce âşıklık geleneği İzmir’de mevcut mudur? sorusuna verilen cevaplar

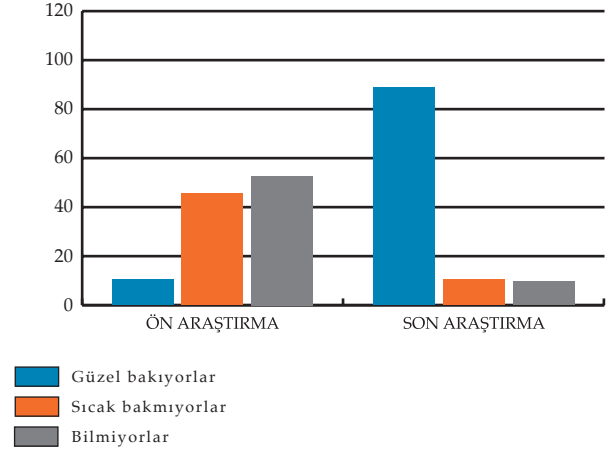
Şekil 10’da görüldüğü gibi anketin 10. sorusuna ön araştırmada “Sizce âşıklık geleneği İzmir’de mevcut mudur?” sorusuna 23 kişi “mevcuttur” cevabını verirken “Kafe-i Âşık” kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada “mevcuttur” cevabını veren kişi sayısı 102’ye yükselmiş, bilgisi olmayan kişi sayısının da azalmış olduğu görülmüştür.

Şekil 11. İzmir’de yaşayan bildiğiniz saz şairlerinin isimlerini yazar mısınız? sorusuna verilen cevaplar

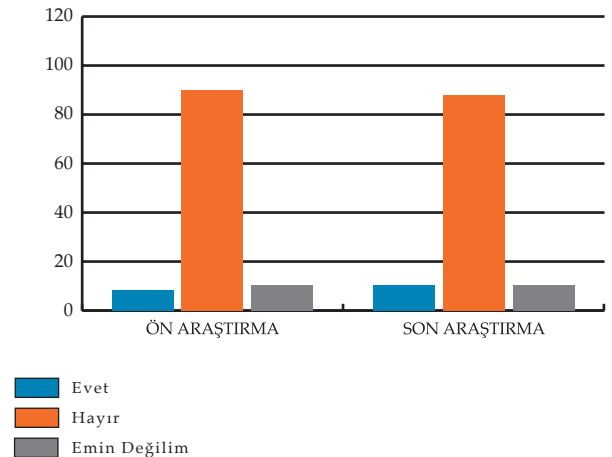
Şekil 11’de görüldüğü gibi anketin 11. sorusuna ön araştırmada “İzmir’de yaşayan bildiğiniz saz şairlerinin isimlerini yazar mısınız?” sorusuna 109 kişi “bilmiyorum” cevabını verip hiç kimse İzmir’de yaşayan bir âşık ismi yazamazken “Kafe-i

Âşık” kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada “İzmir’de yaşayan âşıklardan Âşık Ali Rıza Ezgi ve Âşık Ali Rıza” cevabını veren kişi sayısı 98’e yükselmiş, bilgisi olmayan kişi sayısının da azalmış olduğu görülmüştür.

Şekil 12. Sizce gençlerin âşık denilen saz şairlerine bakışları nasıldır? sorusuna verilen cevaplar

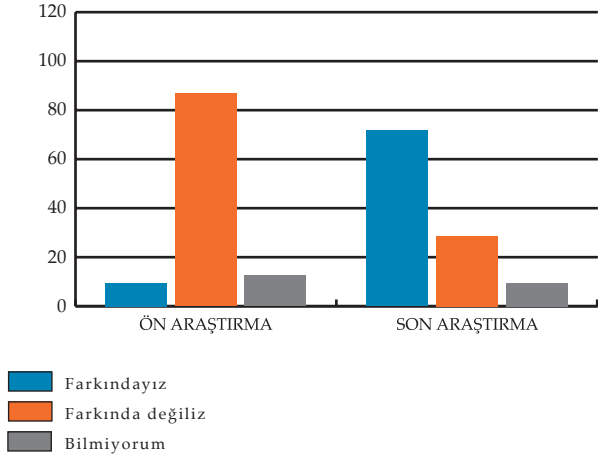
Şekil 12’de görüldüğü gibi anketin 12. sorusuna ön araştırmada “Sizce gençlerin âşık denilen saz şairlerine bakışları nasıldır, neden?” sorusuna 11 kişi “güzel bakıyorlar” cevabını verirken “Kafe-i Âşık” kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada “güzel bakıyorlar” cevabını veren kişi sayısı 89’a yükselmiş, bilgisi olmayan ve sıcak bakmayan kişi sayısının da azalmış olduğu görülmüştür. Âşıklara sıcak bakılmama nedenleri olarak da “gençlerin âşıkları bilmemeleri” ve onlara “ilgi duymamaları” olarak belirtilmiştir.

Şekil 13. Günümüzde âşıklık kültürüne gereken önem veriliyor mu? sorusuna verilen cevaplar

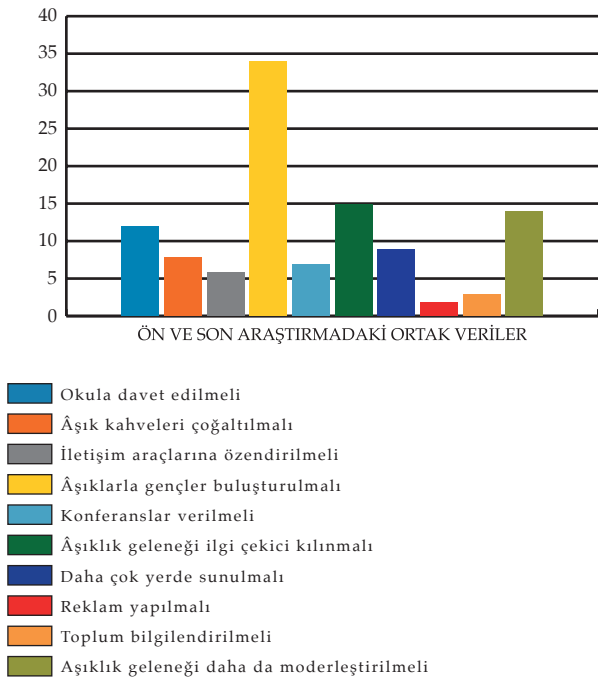
Şekil 13’te görüldüğü gibi anketin 13. sorusuna ön araştırmada “Günümüzde âşıklık kültürüne gereken önem veriliyor mu?” sorusuna 9 kişi “evet” 90

kişi "hayır" 11 kişi "emin değilim" cevabını vermiş "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada oranların birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Şekil 14. Türk dünyasında saz şairliğinin yeri ve öneminin yeterince farkında mıyız? sorusuna verilen cevaplar

Şekil 14'te görüldüğü gibi anketin 14. sorusuna ön araştırmada "Türk dünyasında saz şairliğinin yeri ve öneminin yeterince farkında mıyız?" sorusuna 10 kişi "farkındayız" 87 kişi "farkında değiliz" 13 kişi "bilmiyorum" cevabını vermiş "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılması sonrası son araştırmada "farkındayız" diyenlerin sayısının 72'ye yükseldiği "farkında değiliz ve bilmiyorum" diyenlerin oranlarının düştüğü görülmüştür.

Şekil 15. Âşıklık geleneğinin gençlere aktarılması için ne yapmak gerekir? sorusuna verilen cevaplar

Şekil 15'te görüldüğü gibi anketin 15. sorusu "Âşıklık geleneğinin gençlere aktarılması ve devamlılığı için ne yapmak gerekir?" sorusunun ön araştırma ve son araştırma verileri ortak değerlendirilmiş öğrencilerin geleneğin devamlılığı hakkında çözüm önerileri dikkate alınmıştır. Bu öneriler ve oranları Şekil 15'te gösterilmiş olup "âşıklarla gençler buluşturulmalı" önerisi gençler tarafından en yüksek oranı karşılamaktadır. Bu önerilerin ortaya çıkmasında "Kafe-i Âşık" kültür odasında gençlerin âşıklarla bir araya gelmeleri ve "Karacaoğlan'ın Macerası adlı Dijital Oyun" un gençlere oynatılmasının olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

"Kafe-i Âşık" kültür odası etkinlikleri sonrası gençlerin, yaşadıkları şehir olan İzmir'de âşıklık geleneğinin birçok temsilcisi olduğunu fark etmeleriyle birlikte, bu kültüre olan bağlılıklarının daha da pekiştiği görülmüştür. Yapılan bu çalışma ile birlikte, çok değerli bir dil zenginliğini içerisinde barındıran Âşıklık geleneğini öğrencilerin, anlatılan hikâyeler ve okunan şiirler vasıtasıyla daha iyi kavradıkları ve âşıklık geleneğinin sadece sözle değil içerisinde musikinin de yer aldığı eşsiz bir sanat faaliyeti olduğunu, teorik bilgiler ve tanımlarla öğrenmenin dışında canlı bir şekilde yaşayarak öğrenmelerinin, daha etkili bir öğrenme sağladığı gözlenmiştir.

"Kafe-i Âşık" kültür odası etkinlikleriyle her biri değerli birer söz üstadı olan saz şairlerinin, usta-çırak ilişkisi adı verilen bir gelenekle yetiştiklerini, âşıkların anlattıklarıyla gençler daha iyi kavramışlardır. Türklerin yaşadığı her coğrafyada var olmuş saz şairliği geleneğinin tarihin eski dönemlerinden aktararak bu günlere ulaşan sözlü bir edebiyat geleneği olduğunu, geleneğin temsilcilerinden dinlemenin gençlerin geleneği benimseme isteklerini artırdığı tespit edilmiştir.

"Kafe-i Âşık" kültür odasındaki âşık-genç söyleşileri sayesinde gençlerin; bade içmek, rüya sonrası saz çalmaya başlamak gibi âşık edebiyatı ritüellerini âşıklara sordukları sorularla daha iyi analiz etme imkânı buldukları; güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt gibi halk edebiyatı şiir türlerini âşık dilinden dinleyerek ilgiyle öğrendikleri gözlenmiştir. Ayrıca "Kafe-i Âşık" kültür odasında âşıklar; hikâye anlatma, şiir söyleme gibi icra usullerini gençlere tanıtmaya imkânı bulmuşlardır. Dudakdeğmez, serbest muamma, âşık atışması gibi eğlenceli âşık hüner gösterilerini canlı izlemenin gençlerin âşıklık geleneğine ilgilerini artırdığı görülmüştür. Bu bağlamda "Kafe-i Âşık" kültür odasındaki âşık-genç etkinliklerinin, gençler üzerindeki olumlu sonuçları arasında

âşık kültürünü daha iyi tanımaları, sevmeleri ve gençlerde kültürün diğer temsilcilerini tanıma isteğinin oluşması sayılabilir.

Modern zamanda âşıklık geleneğinin icra edildiği köy odaları ve kahvehanelerin, geleneğin temsili anlamında eskisi kadar yaygın olmadığı söylenebilir. Gençlerin modern kültürün etkisiyle daha çok “cafe” olarak isimlendirilen mekânlarda vakit geçirdikleri sözlü paylaşımlarını ve iletişimlerini buralarda sürdürdükleri bilinmektedir. Bu noktada âşıklık geleneğinin temsilcileri saz şairlerinin, modern kültür mekânı olarak tasarlanan “Kafe-i Âşık” kültür odası gibi okul içi veya okul dışı mekânlarda gençlerle bir araya gelerek söyleşi yapabilmeleri geleneğin aktarılması için faydalı olacaktır. Bununla birlikte teknoloji ile iç içe yaşanan çağda âşıklık geleneğinin bilgisayar ve cep telefonlarına taşınması gerektiği düşüncesiyle tasarlanan “Karacaoğlan’ın Macerası adlı Dijital Oyun” gibi teknoloji destekli öğretim materyalinin, saz şairliği ve halk şiiri geleneğinin ilgi çekici hale

getirilerek yaygınlaştırılmasına, öğretilmesine önemli katkı sunduğu gözlenmiştir. Nitekim teknoloji ortamında yer alan âşık edebiyatının önemli temsilcisi Karacaoğlan ve halk edebiyatı kavramlarına, gençlerin ilgilerinin daha çok arttığı söylenebilir. Bu örnek uygulama çerçevesinde yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak “Karacaoğlan’ın Macerası” gibi halk şiiri, kültürü ve edebiyatını içeren dijital oyunlar veya uygulamalar geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, Türk dilinin işlenmesi, zenginleşmesi ve bu zenginliğin gelecek nesillere aktarılmasında, millî kültürün inşasında ve devam ettirilmesinde büyük bir öneme sahip olan halk âşıkları ve onların oluşturduğu âşıklık geleneğinin; günümüzde de hak ettiği değeri görmesi, gençlerin bu geleneğin farkında olması, âşıklık kültürü ile ilgili bilgi ve bilinç sahibi olması, bu kültür zenginliğinin insanlık var olduğu sürece yaşaması için oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

Çankaya, G. (2014). “İzmir’de Âşıklık Geleneği”. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara-Türkiye, 20-42.

Ekici, M., Fedakâr, P., Tutu, S. B., Gültekin, M., Kocadağ, İ. (2014). İzmir’de Yaşayan Âşıklar Antolojisi. İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları. İzmir-Türkiye.

Köprülü, M. F. (1989). Edebiyat Araştırmaları 1-2: Ötügen Neşriyat. İstanbul-Türkiye.

Özcan, N. (2020). İzmir’de Yaşayan Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Aktarılmasında “Kafe-i Âşık Kültür Odası” ve “Karacaoğlan’ın Macerası Adlı Dijital Oyun” un Etkileri. Uluslararası Kültür Sanat ve Edebiyat Kongresi-I, Özet Kitapçığı, 16-17. Ankara-Türkiye.

Özdemir, N. (2011). “Âşıklık Geleneği ve Medya” Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır (Ed.) Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanatı Uluslararası Sempozyum Bildiri Kitabı, Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları. Ankara-Türkiye.